DO NOT OPEN THIS TEST BOOKLET UNTIL YOU ARE ASKED TO DO SO

TBC : 14/17/ET **Booklet Sr. No.** 140575

Roll No. | | | | | | | |

SANSKRIT

PAPER III

Time Allowed : 2½ Hours] [Maximum Marks : 150

Instruction for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page. Do not write anything else on the Test Booklet except in the space provided for rough work.
2. This paper consists of ***seventy five*** **(75)** multiple-choice type of questions. ***All*** questions carry equal marks.
3. At the commencement of the examination, the question booklet will be given to you. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as below :
   (*i*) **To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal and do not accept an open booklet.**
   (*ii*) **Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to pages/questions missing or duplicate or not in serial order or any other discrepancy should be got replaced immediately by a correct booklet from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given.**
4. Each item has four alternatives response marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item completely with **Blue/Black ball point pen** as shown below. H.B. Pencil should not be used in blackening the circle to indicate responses on the answer sheet.

   Example : (A) ● (C) (D) Where (B) is correct response.
5. Your responses to the each item are to be indicated in the **OMR** Sheet provided to you only. If you mark your response at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
6. Read instructions given inside carefully.
7. Rough work is to be done in the end of this booklet.
8. **If you write your Name, Roll Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclosed your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, such as change of response by scratching or using white fluid, you will render yourself liable to disqualification.**
9. You have to return the original OMR Sheet to the invigilators at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are however, allowed to carry original question booklet and duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
10. **Use of any calculator or log table etc., is prohibited.**
11. **There are no negative marks for incorrect answers.**
12. **CARRYING AND USE OF ELECTRONICS/COMMUNICATION DEVICES IN EXAMINATION HALL ARE NOT ALLOWED.**

DO NOT OPEN THIS TEST BOOKLET UNTIL YOU ARE ASKED TO DO SO

संस्कृत

प्रश्नपत्र III

समय : 2½ घण्टे] [पूर्णांक : 150

नोट :— इस प्रश्न-पत्र में **पचहत्तर (75)** बहुविकल्पीय प्रश्न हैं जिनमें प्रत्येक प्रश्न के **दो (2)** अंक हैं।

1. 'राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम्' इत्युद्धरणमस्ति :

(A) अग्निसूक्ते (B) पुरुषसूक्ते

(C) नासदीयसूक्ते (D) इन्द्रसूक्ते

2. 'वृत्रं जघन्वाँ अप तद्ववार' इत्युद्धरणमस्ति :

(A) हिरण्यगर्भसूक्ते (B) इन्द्रसूक्ते

(C) वाक्सूक्ते (D) नासदीयसूक्ते

3. 'वाङ्मनस्' आख्यानम् उल्लिखितमस्ति :

(A) पुरुषसूक्ते (B) ऐतरेयब्राह्मणे

(C) अथर्ववेदे (D) शतपथब्राह्मणे

4. 'ऋग्वेदादिभाष्यभूमिका' इत्यस्य रचनाकारः अस्ति :

(A) सायणः (B) उव्वटः

(C) दयानन्दः (D) महीधरः

5. प्राचीनः वेदव्याख्याकारः अस्ति :

(A) दयानन्दः (B) उव्वटः

(C) मैक्समूलरः (D) सातवलेकरः

6. 'उञ्छादीनां च' इति सूत्रेण स्वरस्य किं रूपं भवति :

(A) अन्तोदात्तः (B) आद्युदात्तः

(C) पूर्वप्रकृतिभावः (D) उदात्ताभावः

7. ईशोपनिषदः सम्बन्धः केन वेदेन सह अस्ति :

(A) कृष्णयजुर्वेदेन (B) ऋग्वेदेन

(C) सामवेदेन (D) शुक्लयजुर्वेदेन

8. यमनचिकेतसोः संवादः वर्तते :

(A) केनोपनिषदि (B) कठोपनिषदि

(C) ईशोपनिषदि (D) तैतिरीयोपनिषदि

9. तैत्तिरीयोपनिषत् कस्यारण्यकस्य भागोऽस्ति :

(A) बृहदारण्यकस्य
(B) शाङ्खायनारण्यकस्य
(C) ऐतरेयारण्यकस्य
(D) एतेषु न कस्यापि

10. 'इन्द्रियनित्यं वचनम्' इति कथनम् अस्ति :

(A) औदुम्बरायणस्य
(B) यास्कस्य
(C) कौत्सस्य
(D) शाकटायनस्य

11. 'सर्वाणि नामान्याख्यातजानि' इति मतम् अस्ति :

(A) औदुम्बरायणस्य
(B) गार्ग्यस्य
(C) शाकटायनस्य
(D) गालवस्य

12. यास्कमतानुसारं कमन्तरेण मन्त्रेषु अर्थप्रत्ययो न विद्यते :

(A) कल्पमन्तरेण
(B) शिक्षामन्तरेण
(C) व्याकरणमन्तरेण
(D) निरुक्तमन्तरेण

13. किं शास्त्रं वेदस्य मुखं स्मृतम् ?

(A) निरुक्तम्
(B) व्याकरणम्
(C) शिक्षा
(D) कल्पः

14. निरुक्तानुसारं मेघस्य कति नामानि ?

(A) त्रिंशत्
(B) विंशतिः
(C) दश
(D) एकादश

15. नैरुक्तानां मते को वृत्रः ?

(A) असुरः
(B) शूद्रः
(C) मेघः
(D) सर्पः

16. सांख्यकारिकानुसारं कति प्रकृतिविकृतयो भवन्ति ?

(A) अष्टौ
(B) सप्त
(C) दश
(D) षोडश

17. व्यक्तेन सह पुरुषस्य सादृश्यमस्ति :

(A) त्रिगुणत्वम्
(B) चेतनत्वम्
(C) प्रसवधर्मित्वम्
(D) अनेकत्वम्

18. सांख्यकारिकानुसारं लिङ्गशरीरे तत्त्वानि भवन्ति :

(A) अष्टादश
(B) सप्तदश
(C) नवदश
(D) दश

19. असदृशं चिनुत, सांख्यकारिकानुसारम् :

(A) अध्ययनम्
(B) शब्दः
(C) पूजनम्
(D) दानम्

20. "त्रिविधा चास्य शास्त्रस्य प्रवृत्तिरुद्देशो लक्षणं परीक्षा चेति" वचनमस्ति :

(A) गौतमस्य
(B) वात्स्यायनस्य
(C) केशवमिश्रस्य
(D) ईश्वरकृष्णस्य

21. मनसा आत्मसमवेते सुखादौ गृह्यमाणे सन्निकर्षो भवति :

(A) समवाय:
(B) समवेतसमवाय:
(C) संयोग:
(D) संयुक्तसमवाय:

22. "शब्दो नित्य: कृतकत्वात् आत्मवत्" अत्र हेत्वाभास: अस्ति :

(A) असिद्ध:
(B) विरुद्ध:
(C) प्रकरणसम:
(D) अनैकान्तिक:

23. पटरूपस्य असमवायिकारणमस्ति :

(A) तन्तु:
(B) पट:
(C) तन्तुरूपम्
(D) एषु न कोऽपि

24. अकरणे प्रत्यवायसाधनानि भवन्ति :

(A) निषिद्धकर्माणि
(B) काम्यकर्माणि
(C) नित्यकर्माणि
(D) नैमित्तिककर्माणि

25. सूक्ष्मशरीरव्यष्ट्युपहितं चैतन्यं भवति :

(A) तैजसः (B) प्राज्ञः

(C) हिरण्यगर्भः (D) प्राणः

26. अङ्गप्रधानसंम्बन्धबोधको विधिः भवति :

(A) प्रयोगविधिः (B) उत्पत्तिविधिः

(C) अधिकारिविधिः (D) विनियोगविधिः

27. अर्थवादः कतिविधो भवति :

(A) चतुर्विधः (B) षड्विधः

(C) पञ्चविधः (D) द्विविधः

28. असदृशं चिनुत, योगमतानुसारम् :

(A) अहिंसा (B) अपरिग्रहः

(C) सन्तोषः (D) सत्यम्

29. चित्तवृत्तीनां शुद्धं क्रमं चिनुत :

(A) प्रमाणम्-विपर्यय:-विकल्प:-निद्रा-स्मृति:

(B) प्रमाणम्-विकल्प:-विपर्यय:-निद्रा-स्मृति:

(C) प्रमाणम्-विपर्यय:-निद्रा-विकल्प:-स्मृति:

(D) प्रमाणम्-निद्रा-विपर्यय:-विकल्प:-स्मृति:

30. वेदान्तसूत्राणां शारीकभाष्यकर्ता अस्ति :

(A) बादरायण: (B) व्यास:

(C) शंकर: (D) रामानुज:

31. भूधातोराशीर्लिङि प्रथमपुरुषद्विवचनस्य रूपं किं भवति ?

(A) भवेताम् (B) अभूताम्

(C) भूयास्ताम् (D) भवताम्

32. 'चेयम्' इत्यस्मिन् शब्दरूपे का प्रकृति: कश्च प्रत्ययो विद्येते :

(A) चि + यत् (B) चि + क्यप्

(C) चि + ण्यत् (D) चे + यक्

33. 'तसौ मत्वर्थे' इत्यनेन सूत्रेण किं विधीयते ?

(A) मतुप् प्रत्ययः

(B) सम्प्रसारणम्

(C) सर्वनाम संज्ञा

(D) भसंज्ञा

34. निम्नलिखितेषु कः प्रयोगः साधुः ?

(A) अधिवसति वैकुण्ठम्।

(B) अधिवसति वैकुण्ठे।

(C) अधिवसति वैकुण्ठात्।

(D) अधिवसति वैकुण्ठाय।

35. 'स्कन्धे पीताम्बरं धारयति' इत्यस्मिन् वाक्ये 'पीताम्बर' शब्दे कः समासः ?

(A) बहुव्रीहिः

(B) कर्मधारयः

(C) द्वन्द्वः

(D) अव्ययीभावः

36. 'उगितश्च' इत्यस्य सूत्रस्य स्त्रियां किमुदाहरणम् ?

(A) कुमारी

(B) गार्गी

(C) पचन्ती

(D) गौरी

37. 'लोपागमवर्णविकारज्ञो हि सम्यग्वेदान् परिपालयिष्यति' कथनमिदं पतञ्जलिना कस्य प्रयोजनस्य विषये कृतम् ?

(A) असन्देहस्य (B) रक्षायाः

(C) आगमस्य (D) ऊहस्य

38. 'न क्वचिदुपरतेति कृत्वा सर्वत्रोपरता भवति' उक्तिरियं कस्य नित्यताया विषये कथिता ?

(A) द्रव्यनित्यतायाः (B) कूटस्थनित्यतायाः

(C) ध्रुवनित्यतायाः (D) आकृतिनित्यतायाः

39. महाभाष्यकारस्य मतानुसारं व्याकरणस्य का परिभाषा समीचीना ?

(A) शब्दज्ञानम् (B) अपशब्दज्ञानम्

(C) लक्ष्यलक्षणे व्याकरणम् (D) सूत्रम्

40. भर्तृहरिमतानुसारं जन्मादिविकाराणां को हेतुः ?

(A) प्रकृतिः (B) पुरुषः

(C) महत् (D) कालशक्तिः

41. साधवः शब्दाः केन हेतुना सिद्धा भवन्ति ?

(A) शिष्टेभ्य आगमात्
(B) अर्थबोधकत्वात्
(C) लोकप्रसिद्धेः
(D) वाच्यवाचकभावात्

42. स्फोटो भेदवान् कथं जायते ?

(A) अनित्यत्वात्
(B) शब्दानां बहुत्वात्
(C) नादस्य क्रमजन्मत्वात्
(D) क्रमरूपत्वात्

43. घोषप्रयत्नस्य कः आधारो भवति ?

(A) उच्चारणस्थानम्
(B) स्वरतन्त्र्यः
(C) जिह्वा
(D) नासिका

44. 'अरबी' भाषा कस्य भाषापरिवारस्य भाषा अस्ति ?

(A) सामीहामी परिवारस्य
(B) भारोपीय परिवारस्य
(C) सूडानी परिवारस्य
(D) चीनी परिवारस्य

45. निम्नलिखितासु भाषासु 'अयोगात्मिका' भाषाया: किमुदाहरणमस्ति ?

(A) जर्मनीभाषा
(B) तुर्कीभाषा
(C) चीनीभाषा
(D) तमिलभाषा

46. सुदक्षिणा कस्य देशस्य राजकुमारी आसीत् ?

(A) केकयस्य
(B) वङ्गस्य
(C) मगधस्य
(D) विदर्भस्य

47. किरातार्जुनीयस्य प्रथमे सर्गे किं छन्दः अस्ति :

(A) उपजातिः
(B) इन्द्रवज्रा
(C) आर्या
(D) वंशस्थम्

48. 'विदर्भो नाम जनपदः तस्मिन्भोजवंशभूषणम्' इत्यत्र भोजवंशभूषणम् कः :

(A) वसुरक्षितः
(B) अनन्तवर्मा
(C) विश्रुतनामा
(D) पुण्यवर्मा

49. 'लोके हि लोहेभ्यः कठिनतराः खलु स्नेहमया बन्धनपाशाः' इत्ययं विचारः कस्य चेतसि आगतः :

(A) राजपुरुषस्य
(B) हर्षवर्धनस्य
(C) राज्यवर्धनस्य
(D) प्रभाकरवर्धनस्य

50. 'रथाङ्गपाणेः पटलेन रोचिषाम्' इत्यत्र रथाङ्गपाणिः कः :

(A) श्रीकृष्णः
(B) श्रीनारदः
(C) शिशुपालः
(D) हिरण्यकशिपुः

51. 'रसैः कथा यस्य सुधावधीरणी' इत्यत्र 'यस्य' यदेन कस्य निर्देशः :

(A) मदनस्य
(B) हर्षस्य
(C) नलस्य
(D) शिशुपालस्य

52. उत्तररामचरिते मुख्यः रसः कः :

(A) करुणः
(B) शृंगारः
(C) वीरः
(D) अद्भुतः

53. मुद्राराक्षसे कति अंकाः सन्ति ?

(A) दश (B) षड्

(C) अष्टौ (D) सप्त

54. 'कर्णभारम्' इति रूपके अंकानां का संख्या ?

(A) एका (B) पञ्च

(C) अष्टौ (D) दश

55. 'आर्तत्राणाय वः शस्त्रं न प्रहर्तुमनागसि' इति कः कथितवान् :

(A) कण्वः (B) तापसः

(C) विदूषकः (D) सूत्रधारः

56. 'अहो दुर्निवारता व्यसनोपनिपातानाम्' इति केन चिन्तितम् ?

(A) पुण्डरीकेण (B) किञ्जलकेन

(C) तारापीडेन (D) चन्द्रापीडेन

57. 'इदमुत्तममतिशायिनि व्यङ्ग्ये वाच्याद् ध्वनिर्बुधैः कथितः' इत्यत्र 'बुधैः' इति पदेन के निर्दिश्यन्ते :

(A) वैयाकरणाः (B) कवयः

(C) काव्यशास्त्रज्ञाः (D) अज्ञाः

58. काव्यप्रकाशे गुणीभूतव्यंग्यस्य कति भेदाः वर्णिताः ?

(A) पञ्च (B) षड्

(C) अष्टौ (D) सप्त

59. क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः।

तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम्॥

इत्यत्र कः अलंकारः ?

(A) निदर्शना (B) उपमा

(C) विशेषोक्ति (D) विभावना

60. 'त्रैलोक्यस्यास्य सर्वस्य भावानुकीर्तनम्' किम् ?

(A) शास्त्रम् (B) काव्यम्

(C) गद्यम् (D) नाट्यम्

61. याकोबीमहोदयेन मूल-रामायणस्य रचनाकालः स्वीकृतः :

(A) 1100 ई.पू. (B) 500-800 ई.पू.

(C) 200 ई.पू. - 200 ई. (D) 300 ई.पू.

62. वाल्मीकिरामायणस्य आलोचनात्मकं संस्करणं प्रकाशितमस्ति :

(A) लाहौरतः (B) गोरखपुरतः

(C) बड़ौदातः (D) मद्रासतः

63. वाल्मीकिरामायणे हनुमतः अशोकवाटिकायां गमनं वर्णितमस्ति :

(A) सुन्दरकाण्डे (B) अरण्यकाण्डे

(C) युद्धकाण्डे (D) किष्किन्धाकाण्डे

64. असदृशं चिनुत :

(A) कुन्दमाला (B) अनर्घराघवम्

(C) अद्‌भुतदर्पणम् (D) ऊरूभङ्गम्

65. कौटिल्यमते समुचितः दण्डः भवति :

(A) तीक्ष्णदण्डः (B) यथार्हदण्डः

(C) मृदुदण्डः (D) तीव्रदण्डः

66. ''नास्तिको वेदनिन्दकः'' इति वचनमस्ति :

(A) रामायणस्य
(B) मनुस्मृतेः
(C) याज्ञवाल्क्यस्मृतेः
(D) अर्थशास्त्रस्य

67. मुहूर्तः भवति :

(A) दशकलानाम्
(B) अष्टादशकलानाम्
(C) अष्टाविंशतिकलानाम्
(D) त्रिंशत्कलानाम्

68. याज्ञवल्क्यस्मृतौ विवादेषु कतिपाद्व्यवहारः दर्शितः ?

(A) त्रिपात्
(B) चतुष्पात्
(C) षट्पात्
(D) दशपात्

69. 'यदिहास्ति तदन्यत्र यन्नेहास्ति न तत् क्वचित्' उक्तिरियं कस्य ग्रन्थस्य विषये विद्यते ?

(A) रामायणस्य
(B) महाभारतस्य
(C) भागवतपुराणस्य
(D) पद्मपुराणस्य

70. गीताया उपदेशः महाभारतस्य कस्मिन् पर्वणि वर्तते ?

(A) भीष्मपर्वणि
(B) शान्तिपर्वणि
(C) अनुशासनपर्वणि
(D) उद्योगपर्वणि

71. निम्नलिखितेषु महाभारतपात्रेषु सूर्यस्य पुत्रः कः आसीत् ?

(A) अर्जुनः
(B) भीष्मः
(C) नकुलः
(D) कर्णः

72. निम्नलिखितेषु कतमं पुराणमुपपुराणेषु गण्यते ?

(A) मार्कण्डेयपुराणम्
(B) गरुडपुराणम्
(C) अग्निपुराणम्
(D) साम्बपुराणम्

73. पौराणिकविवरणानुसारं भारतवर्षस्य स्थितिः कस्मिन् द्वीपे विद्यते ?

(A) जम्बूद्वीपे
(B) कुशद्वीपे
(C) शाल्मलिद्वीपे
(D) शकद्वीपे

74. ब्राह्मीलिपिमुद्वाचनस्य श्रेयः कं विद्वाँसं गच्छति ?

(A) विन्टरनित्जम्
(B) भण्डारकरम्
(C) जेम्सप्रिंसेपम्
(D) मैक्डानलम्

75. रुद्रदाम्नः कतमः शिलालेखः प्रसिद्धोऽस्ति ?

(A) ऐहोलशिलालेखः
(B) गिरनारशिलालेखः
(C) हाथीगुम्फाशिलालेखः
(D) प्रयागस्तम्भलेखः